

Słupsk

POTENCJAŁ I POTRZEBY SŁUPSKICH SENIOREK I SENIORÓW

RAPORT Z BADAŃ

Starość, proszę mi wierzyć, jest dobrą i przyjemną rzeczą. To prawda, że schodzi się ze sceny delikatnie przygarbionym, ale dostaje za to wygodne miejsce na przedzie jako widz.

Konfucjusz

Badanie zrealizowane przez Centrum Inicjatyw Obywatelskich w ramach projektu "Pozarządówka+ wsparcie i integracja", sfinansowanego przez Miasto Słupsk

Współpraca i podziękowania:

1. Wydział Zdrowia Urzędu Miasta Słupska
2. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku
3. Seniorzy i seniorzy z następujących placówek:
 - Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy Flandria
 - Placówka Wsparcia Dziennego Dom Sąsiedzki
 - Dzienny Dom Pomocy Społecznej w Słupsku
4. Jolanta Gąsiorska - studentka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego

Badanie zrealizował zespół Centrum Inicjatyw Obywatelskich w składzie:

- Inga Kawalek – projektowanie metodologii, narzędzi badawczych, prowadzenie wywiadów zogniskowanych i wywiadów kwestionariuszowych, współautorstwo raportu z badania
- Małgorzata Kiernicka – opracowanie wyników, współautorstwo raportu.
- Aleksandra Barańska, Patrycja Nytko, Olga Trojanowicz – prowadzenie wywiadów kwestionariuszowych
- Jolanta Gąsiorska - studentka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, wsparcie przygotowania i realizacji badania, prowadzenie wywiadów.

Spis treści

<i>Wprowadzenie</i>	<i>2</i>
<i>I. Analiza danych zastanych</i>	<i>3</i>
<i>I.1. Statystyka i prognozy</i>	<i>3</i>
<i>I.2. Usługi publiczne dostępne dla seniorów i seniorek w Słupsku</i>	<i>6</i>
<i>II. Wyniki przeprowadzonych badań</i>	<i>8</i>
<i>II.1. Wyniki wywiadów zogniskowanych</i>	<i>8</i>
<i>II.2. Wyniki wywiadów kwestionariuszowych</i>	<i>13</i>
<i>III. Wnioski i rekomendacje</i>	<i>24</i>

Wprowadzenie

„Badanie potencjału i potrzeb senioralnych w Słupsku” przeprowadzono w październiku 2021 roku przy wykorzystaniu interaktywnego kwestionariusza ankiety. Kwestionariusz ten dostępny był zarówno w wersji papierowej, jak i w wersji on-line. Dodatkowo, celem pogłębienia wywiadu, przeprowadzono 2 spotkania grup focusowych.

Celem wspomnianego badania było określenie potencjału oraz potrzeb seniorów, zamieszkujących zarówno Miasto Słupsk, jak i jego okolice. W oparciu o uzyskane wyniki dokonano analizy wspomnianych potrzeb i potencjału oraz wysunięto rekomendacje w zakresie wsparcia osób starszych.

Partycypacyjny charakter badania

W przygotowaniu i realizacji badania aktywnie uczestniczyli seniorzy i seniorki. Wzięli udział w pilotażowym testowaniu kwestionariusza wywiadu oraz sami przeprowadzili niektóre wywiady i umożliwili dotarcie do większej grupy osób.

Na analizę wyników badań złożyły się następujące elementy:

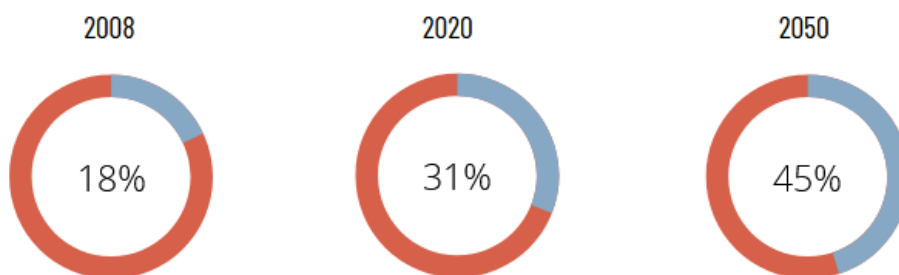
- 1) profil respondentów,
- 2) aktywność respondentów,
- 3) wsparcie respondentów,
- 4) zadowolenie z życia respondentów,
- 5) aktywność respondentów na rzecz innych,
- 6) respondenci a nowe technologie,
- 7) respondenci a znajomość oferty dla seniorów.

I. Analiza danych zastanych

I.1. Statystyka i prognozy

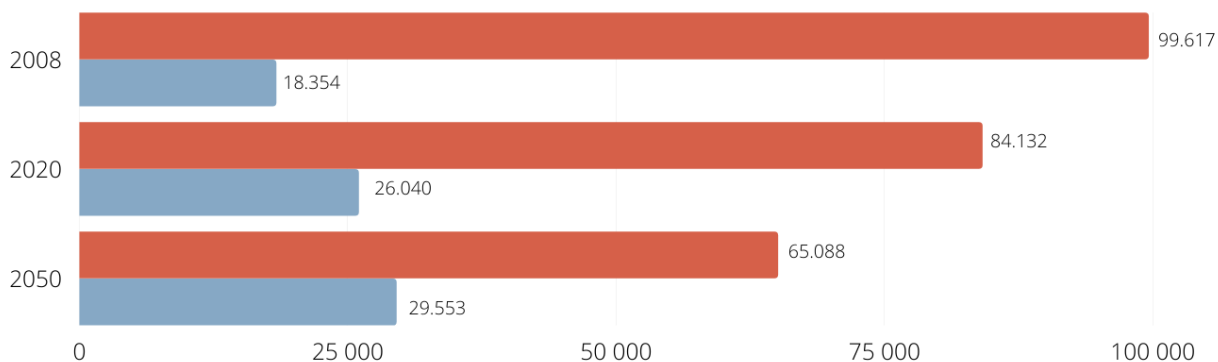
Na przestrzeni ostatnich 12 lat liczba mieszkańców Słupska znacząco spadła (o 15,5 tys.), zaś liczba osób w wieku 60 lat i więcej znacznie wzrosła (o 7686 osób). Stosunek liczby seniorów (60+) do populacji miasta zwiększył się z 18% do 31%. Według prognoz GUS liczba mieszkańców Słupska będzie spadała nadal i w roku 2050 może osiągnąć wielkość na poziomie 65 tys. mieszkańców. Tempo starzenia się społeczeństwa Słupska wzrośnie i do 2050 roku liczba osób w wieku 60+ wzrośnie do blisko 30 tys. osób.

Odsetek osób w wieku 60 lat i więcej w populacji Słupska w latach:

LICZBA MIESZKAŃCÓW SŁUPSKA, W TYM LICZBA SENIOREK/ÓW

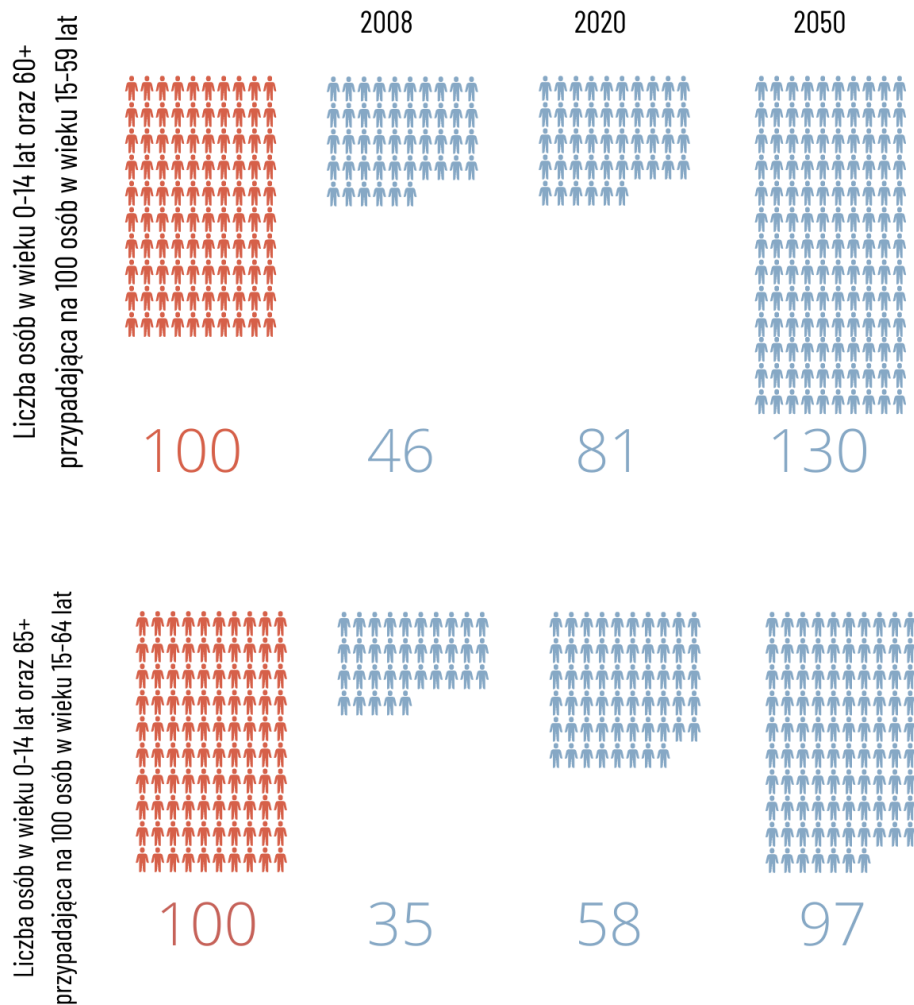
- liczba mieszkańców Słupska wg stanu na 31 XII, na podstawie danych UM Słupsk (zameldowania na pobyt stały i czasowy) dla lat 2008 i 2020 ora na podstawie prognozy GUS z 2014 r.
- liczba mieszkańców Słupska w wieku 60 lat i więcej (źródła: j.w.)

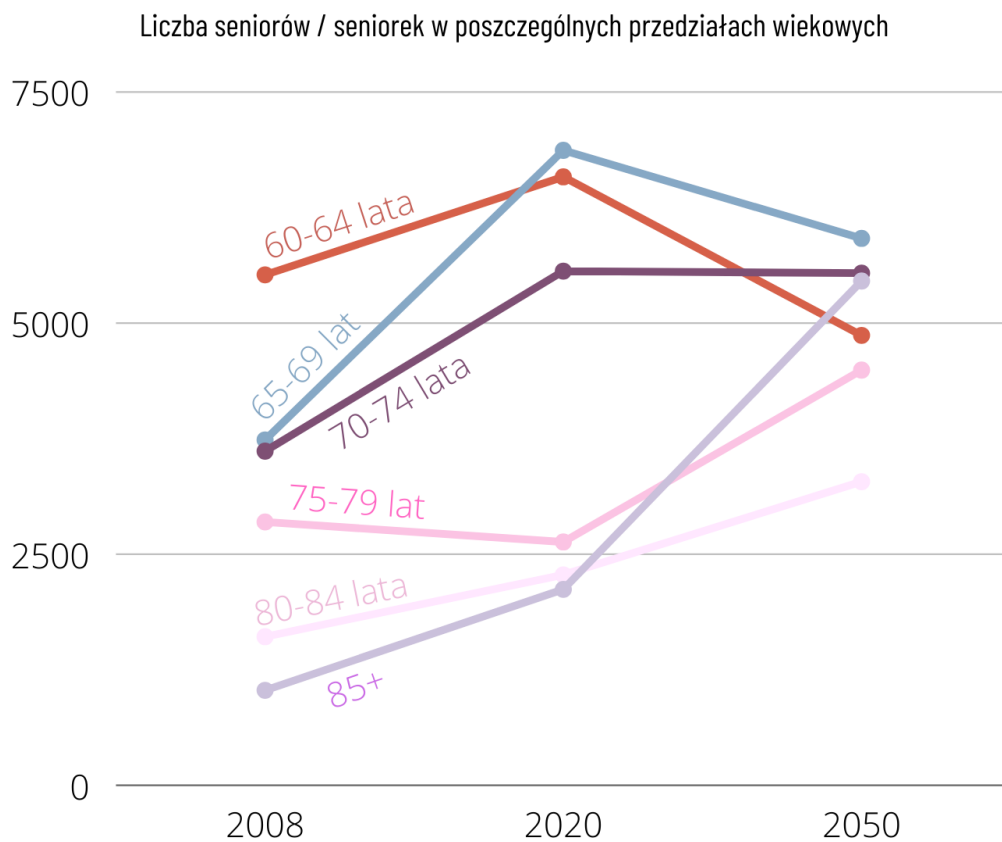
W Słupsku w grupach 60+ 65+ 75+ większość osób to kobiety, co nie zmieni się w kolejnych latach. Optymistyczne jest to, że wg prognoz dysproporcja płci będzie się w tych grupach wiekowych zmniejszała.

Statystyki z lat ubiegłych i prognozy demograficzne potwierdzają rosnące obciążenie demograficzne i prawdopodobnie wymuszą wiele zmian społecznych, w tym spowodują podniesienie wieku emerytalnego. Poniżej zaprezentowano tendencję zmian w liczbie osób w wieku 0-14 lat oraz 60+ i 65+ przypadającą na pozostałe grupy wiekowe w Słupsku wg danych statystycznych i prognoz GUS.

Odsetek osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym:

W Słupsku najwięcej osób starszych należy do grupy wiekowej 65-69 lat. Do 2050 roku odsetek osób najstarszych w grupie seniorów/seniorek wzrośnie dwukrotnie. Zmiany w poszczególnych grupach wiekowych zaprezentowano na poniższym wykresie, stworzonym na bazie danych statystycznych i prognoz GUS.

1.2. Usługi publiczne dostępne dla seniorów w Słupsku¹

Opiekę nad osobami starszymi w Słupsku sprawuje Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. W ramach tejże opieki świadczone są następujące usługi:

- **usługi opiekuńcze** w ramach zadań własnych gminy
- **specjalistyczne usługi opiekuńcze** w ramach zadań własnych gminy
- **specjalistyczne usługi opiekuńcze** w ramach zadań zleconych przez administrację rządową.

Ponadto, od 2018 roku Słupsk rozwija specjalistyczny system teleopieki tworzony przez zestaw podstawowych urządzeń instalowanych w mieszkaniu seniorów i seniorek (centralka, czujniki ruchu i opaska SOS, ewentualnie czujniki gazów palnych, tlenku węgla, funkcja lokalizacji użytkownika w opasce SOS). Teleopieka zapewnia całodobowy monitoring użytkowników, którzy jest obsługiwany przez wyspecjalizowany podmiot. W przypadku zagrożenia może on za pomocą opaski SOS nawiązać kontakt głosowy z domownikiem i poinformować o zagrożeniu, wezwać służby ratunkowe, itp.

Miasto Słupsk zapewnia także opiekę dla osób starszych w domach pomocy:

1. **Dom Pomocy Społecznej "Leśna Oaza"** (ul. Leśna)
2. **Dom "Zielona Oaza"** (ul. Grzybowa)
3. **Dzienny Dom Pomocy Społecznej "Bezpieczna przystań"** (ul. Jaracza)
4. **Klub aktywności i wsparcia osób niepełnosprawnych KAWON** (ul. Jana Pawła II).

Mieszkańcy Słupska są kierowani przez MOPR do domów pomocy społecznej zarówno w Słupsku, jak i w innych lokalizacjach. W 2020 r do DPS skierowano 46 mieszkańców i mieszanek miasta (w tym 30 osób do DPS w Słupsku). .

Aktualnie 21 osób oczekuje na umieszczenie DPS (w tym 13 w Słupsku, 3 do innych DPS, 5 do DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie). W 2020 roku wystawiono 170 decyzji dot. skierowania i odpłatności za udział w Dziennym Domu Pomocy Społecznej w Słupsku, w tym 16 wyłącznie o skierowaniu.

W 2020 roku wystawiono

- 181 decyzji dot. usług w Środowiskowym Domu Samopomocy przy ul. Kościuszki, w tym 80 o skierowaniu, odpłatności lub bezpłatnych usługach oraz
- 107 decyzji dot. usług w II Środowiskowym Domu Samopomocy przy ul. Obr. Wybrzeża, w tym 32 o skierowania, odpłatności lub bezpłatnych usługach.

¹ Na podstawie materiałów udostępnionych przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku

W Słupsku funkcjonują też liczne kluby seniorów i senierek, działające przy różnych organizacjach i placówkach, w tym:

1. Klub Seniora OSiR im. Tadeusza Gwizdza (ul. Niedziałkowskiego 2)
2. Kluby Seniora SM Kolejacz - Kwadrat (ul. Witosa 8) i Piast (ul. Szczecińska 67)
3. Klub Seniora SM Czyn (ul. Z. Augusta 14)
4. Nieformalny Klub Seniora w Domu "Zielona Oaza" (ul. Grzybowa 2)
5. Nieformalny Klub Seniora "Alternatywa" w SCOPiES (ul. Niedziałkowskiego 6)
6. Kluby Seniora przy Bibliotece Miejskiej oraz filiach (filia nr 3, 5, 6, 7, 8, 11)
7. Grupa Teatralna dla osób starszych przy OT Rondo (ul. Niedziałkowskiego 5)
8. Klub Seniora przy Naczelnej Organizacji Technicznej NOT (ul. Garncarska 4)

W Słupsku istnieje również wiele organizacji pozarządowych, które prowadzą działania na rzecz osób starszych, w tym osób o szczególnych potrzebach i zainteresowaniach. Ich działalność jest z reguły systematyczna, ale niektóre organizacje współpracują z seniorami i seniorkami tylko okazjonalnie, oferując rozmaite usługi, możliwości zaangażowania w aktywność fizyczną, kulturalną i społeczną. Do najważniejszych organizacji zaliczyć należy:

1. Słupski Uniwersytet Trzeciego Wieku - SUTW, ul. Arciszewskiego 22a, Dom Studenta nr 3
2. Pomorski Uniwersytet Trzeciego Wieku, ul. Przemysłowa 9a
3. Stowarzyszenie Horyzont, ul. Jaracza 9
4. Regionalne Centrum Wolontariatu, Al. Sienkiewicza 7, lok. 25
5. Związek Nauczycielstwa Polskiego oddział w Słupsku - Sekcja Emerytów i Rencistów, Al. Sienkiewicza 3
6. Słupskie Biuro Porad Obywatelskich, ul. Niedziałkowskiego 6
7. Słupskie stowarzyszenie "Amazonka", ul. Jaracza 9
8. Stowarzyszenie Metalowych Serc w Słupsku, Al. Sienkiewicza 7
9. Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Zarząd Oddziału kręgowego w Słupsku, ul. Jaracza 6
10. Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów Policjnych w Słupsku, ul. Reymonta/3 Maja 1
11. Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Oddział Powiatowo-Miejski w Słupsku, ul. Kilińskiego 49/2
12. Słupskie Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne, ul. Jaracza 6
13. Związek Sybiraków oddział w Słupsku, ul. Jaracza 6
14. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Dorosłym "Przystań", Niestkowo1, 76-270 Niestkowo
15. Towarzystwo Przyjaciół Wilna i Grodna, Al. Sienkiewicza 19
16. Stowarzyszenie "Bezpieczny Region Słupski", Al. Sienkiewicza 7/28
17. Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy Flandria, ul. Niedziałkowskiego 6 (SCOPiES)
18. Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczyńne w Słupsku, ul. Rybacka 7
19. Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta Koło Słupskie, ul. Krzywoustego 6
20. Fundacja IMPERIO, ul. Herbsta 12/17
21. Stowarzyszenie Na rzecz integracji Międzypokoleniowej "Powidoki", ul. Ogrodowa 20 a

II. Wyniki przeprowadzonych badań

II.1. Wyniki wywiadów zogniskowanych

W ramach badania przeprowadzono dwa wywiady zogniskowane;

- 1) spotkanie focusowe z grupą osób, współpracujących na co dzień z seniorami z ramienia Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku
- 2) spotkanie focusowe w gronie aktywnych seniorów, zrzeszonych między innymi w Domu Sąsiedzkim w Słupsku

SPOTKANIE FOCUSOWE Z GRUPĄ OSÓB, WSPÓŁPRACUJĄCYCH NA CO DZIEŃ Z SENIORAMI Z RAMIENIA MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY RODZINIE W SŁUPSKU

W ramach przedsięwzięcia przeprowadzono badanie focusowe z grupą osób, które na co dzień współpracują z seniorami z ramienia Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku. Z przeprowadzonej dyskusji można stworzyć obraz nie tylko jakości życia osób starszych w mieście, ale przede wszystkim dokonać przeglądu oferowanych obecnie form wsparcia dla tej grupy społecznej.

W świetle danych, jakimi dysponuje Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku, wsparciem różnego typu objętych jest około 200 osób, w tym niespełna 30 bezdomnych w wieku senioralnym. Osoby te współpracują nie tylko z wykwalifikowanymi pracownikami socjalnymi, ale również z grupą wolontariuszy.

Z instytucją współpracuje rocznie od 20 do 30 wolontariuszy, przy czym tylko jedna osoba z tego grona jest seniorem

Pracownicy MOPR zasygnalizowali również, że aby wolontariat wśród seniorów mógł być szerzej stosowany, niezbędna jest edukacja, szkolenia, wcześniejsze przygotowanie gruntu. W tym celu niezbędne jest znalezienie „punktu wspólnego”, elementu łączącego różne grupy społeczne. Jest to istotne z punktu widzenia istniejących potrzeb senioralnych, które w wielu obszarach pozostają niezaspokojone. Do najważniejszych potrzeb w tym obszarze uczestnicy focusu zaliczyli:

1. pomoc w wychodzeniu na spacer
2. pomoc w wizytach u lekarza
3. taksówka społeczna (podwózki do lekarza, na cmentarz, zakupy w czasie okołoswiątecznym)

4. towarzystwo w nocy – niektórzy seniorzy boją się samotnego nocowania
5. wspólne rozmowy i spędzanie czasu

To, co wymaga zauważenia, to fakt, iż w ostatnim czasie obserwowany jest duży wzrost liczby seniorów wymagających bezpośredniego wsparcia ze strony instytucji pomocowych, w tym przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku.

Zdaniem pracowników wspomnianej instytucji, ze wsparcia korzystają najczęściej te osoby starsze, którym nie udało się z różnych powodów uzyskać pomocy od członków najbliższej rodziny. Niejednokrotnie też do Miejskiego Ośrodka zgłaszani są właśnie przez rodzinę, bądź sąsiadów, zaniepokojonych ich sytuacją. Przeważająca część tych osób objęta zostaje usługami opiekuńczymi. Ponadto, na wniosek pracownika, z seniorem kontaktuje się również rodzina, pielęgniarka środowiskowa.

Ogromną rolę we współpracy z seniorami odgrywa praca wykonywana przez koordynatorów pracy socjalnej. To oni odpowiedzialni są za monitorowanie pomocy, rozmowę z sąsiadami. Z obserwacji pracowników socjalnych i opiekunów wynika, iż w ostatnich czasach zauważalne jest zjawisko „odbudowywania się” więzi sąsiedzkich – osoby starsze starają się sobie wzajemnie pomagać w miarę możliwości.

W kontekście potrzeb osób starszych kluczowe są:

1. usługi podstawowe: zakupy, porządki w domu, kontakt z lekarzem
2. usług specjalistyczne: pracownicy socjalni w tym wypadku potrzebują wsparcia osoby z wiedzą medyczną jeśli podopieczny jest osobą leżącą (około 19 osób wymagających wsparcia specjalistycznego przebywa obecnie pod opieką Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie)
3. usługi specjalistyczne na rzecz osób starszych z zaburzeniami psychicznymi (terapia, logopeda)
4. usługi rehabilitacyjne: obecnie Miejski Ośrodek zatrudnia 1 rehabilitanta.

45 osób na 70 podopiecznych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku korzysta z usług asystentów. Osoby te posiadają również odpowiednie przygotowanie do pracy z osobami niepełnosprawnymi.

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie biorący udział w badaniu podkreślali, że seniorów w mieście podzielić można na trzy podstawowe grupy:

1. osoby niezaradne wymagające wsparcia
2. osoby aktywne, korzystające z opieki w Dziennym Domu Pomocy Społecznej
3. osoby niechętne, bierne, roszczeniowe, niezainteresowane współpracą.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie oferuje wsparcie dla seniorów zarówno w formie odpłatnej, jak i nieodpłatnej. Stawska za usługi opiekuńcze wynosi 30 zł (100%) lub mniej – w zależności od wysokości dochodu. Problematyczna okazała się w tym wypadku płęć opiekunów delegowanych ze wspomnianej instytucji – podopieczni mają opór przed mężczyznami, kobiety wzbudzają większe zaufanie.

Część seniorów rezygnuje też z tej formy wsparcia, ponieważ zniechęca ich konieczność ponoszenia opłat za nią, część zaś – pozostająca w dobrej kondycji finansowej – występuje z prośbą o znalezienie odpłatnej, prywatnej opieki.

Sama instytucja boryka się ze zróżnicowanymi problemami związanymi ze sprawowaniem opieki nad seniorami. Do najważniejszych badani zaliczyli:

1. rotacja wśród opiekunek (w czasie okolic focusa 4 osoby złożyły wypowiedzenia)
2. brak chętnych opiekunek – nie wszystkie etaty obsadzone
3. za niskie wynagrodzenia (3776 zł brutto dla opiekuna medycznego) – brak środków z budżetu miasta
4. zbyt duże obciążenie obowiązkami – na jedną opiekunkę przypada nawet do 15 podopiecznych
5. trudności w koordynacji grafiku opiekunek, tak aby zapewnić pracę w pobliżu jednej osobie
6. wymagająca postawa seniorów, którzy się przywiązują i chcą konkretne osoby - zauważalna potrzeba więzi, stałości usług! Dla opiekunek zmiana podopiecznych to też stres i utrudnienie w pracy – każdy dom jest inny, muszą się uczyć potrzeb każdego podopiecznego, zdobywać ich zaufanie, nauczyć się opieki nad nimi.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku stara się też pozyskiwać środki zewnętrzne na sfinansowanie przedsięwzięć na rzecz słupskich seniorów. Dział analiz i projektów realizuje od lat różnego typu projekty w tym obszarze. Dzięki finansowaniu ze środków europejskich udało się między innymi otworzyć niemal 20 etatów opiekunek, otworzyć Dom Sąsiedzki oraz zrealizować kursy i szkolenia dedykowane osobom starszym.

Zdaniem pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku niezwykle istotne jest, aby starość została odpowiednio „oswojona” przez ogół społeczeństwa.

W trakcie badania focusowego wysunięto następujące wnioski dotyczące sytuacji osób starszych w mieście:

1. do starości społeczeństwo powinno się przygotowywać od 30 r. życia,
2. seniorzy nie chcą być obciążeniem dla dzieci, nie mówią im, że potrzebują wsparcia,
3. słupscy seniorzy nie są skłonni do wolontariatu – wyrażają taką gotowość tylko wtedy, gdy dostrzegają dla siebie korzyści,
4. seniorzy znajdujący się pod opieką MOPR to często osoby z dysfunkcjami społecznymi, nabytymi w trakcie relacji zawodowych, bądź też rodzinnych.

SPOTKANIE FOCUSOWE W GRONIE AKTYWNYCH SENIORÓW, ZRZESZONYCH MIĘDZY INNYMI W DOMU SĄSIEDZKIM W SŁUPSKU

Badanie focusowe wśród aktywnych seniorów przeprowadzono w Domu Sąsiedzkim w Słupsku. Jest to miejsce, w którym organizowane są różnego typu przedsięwzięcia na rzecz słupszczyzan, w tym osób po 60 roku życia. Spotkanie polegało na przeprowadzeniu dyskusji w kilku blokach tematycznych. W pierwszej kolejności zadaniem seniorów było wskazanie, z jakimi instytucjami, aktywnościami kojarzy się im Słupsk w kontekście współpracy z seniorami. Najczęściej wskazywano na kluby seniorów.

Jednocześnie osoby biorące udział w spotkaniu wskazały na istotne braki w ofercie dla seniorów w mieście, a mianowicie na:

1. brak karty mieszkańca, a tym samym – brak oferty w ramach tejże karty dla osób starszych, przy czym seniorzy wskazali, iż taki rodzaj oferty funkcjonuje w sąsiedniej gminie,
2. brak zniżek na większość aktywności w obszarze kultury (przy czym seniorzy znają ofertę między innymi Dziennego Domu Pomocy Społecznej w Słupsku, czy też baru mlecznego „Koziołek Matołek”.

W przypadku oczekiwań związanych z codziennym funkcjonowaniem, seniorzy najczęściej wskazywali na:

1. konieczność uzyskania szybkiego dostępu do lekarza,
2. konieczność wzmocnienia działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa w mieście,
3. niską dostępność oferty dla seniorów na obrzeżach miasta (np. w okolicach ulicy 3 Maja, ulicy Hubalczyków,
4. niską dostępność oferty kulturalnej dla osób mających problem z poruszaniem się z uwagi na stan zdrowia,
5. niski odsetek mieszkańców stosujących się do aktualnych obostrzeń sanitarnych związanych z epidemią COVID-19,

6. konieczność uzupełnienia oferty Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku – w szczególności w obszarze wsparcia osób mających problem z poruszaniem się z uwagi na stan zdrowia.

Natomiast w kontekście oceny obecnej oferty kulturalnej Miasta Słupska dla seniorów, osoby biorące udział w badaniu wskazywały na następujące problemy:

1. brak zróżnicowanej oferty, która odpowiadałaby na potrzeby wszystkich seniorów
2. niekontynuowanie przez Miasto Słupsk przedsięwzięć, wcześniej finansowanych ze środków Unii Europejskich.

Jednocześnie badani zaznaczali, że ich uczestnictwo w kształtowaniu oferty dla seniorów w mieście ma zdecydowanie charakter bierny. Częściej angażują się w działania w małych grupach (spotkania towarzyskie, spotkania z młodzieżą, wspólne gotowanie), niż w większe (okolniejskie) projekty. Spory odsetek byłby również zainteresowany wyjazdami integracyjnymi i edukacyjnymi, czy też zajęciami, które posiadają element integracyjny (gry planszowe, wspólne wyjścia do instytucji kultury, zajęcia plastyczne/muzyczne).

Kwestią sporną dla seniorów pozostaje aktywność i działania pomocowe na rzecz innych osób. Najczęściej badani deklarowali, że byliby skłonni pomóc innym w zakresie wspólnego spędzania czasu (odwiedziny, wspólne wizyty w Klubie Seniora). Natomiast niewielka tylko część seniorów zadeklarowała:

1. chęć czytania książek innym osobom, w tym dzieciom (czynność wymagająca wcześniejszego przygotowania),
2. chęć pomocy przy robieniu zakupów (konieczność dźwigania),
3. chęć pomocy przy drobnych pracach (naprawianie drobnych usterek),
4. chęć pomocy przy korzystaniu z nowych technologii (brak wystarczających kompetencji w tym obszarze).

Seniorzy biorący udział w badaniu zwrócili też uwagę na dostępność usług opiekuńczych, jakie na ich rzecz świadczy Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. Większość z nich zaznaczyła, że opiekunowie udzielający im wsparcia z ramienia wspomnianej instytucji nie mają wystarczająco dużo czasu, by móc zrealizować wszystkie potrzeby osób starszych. Jednocześnie zaznaczyli, iż pewnym rozwiązaniem tego problemu mogłaby być nawiązanie współpracy przez MOPR z wolontariuszami, oddelegowanymi do wspierania seniorów z terenu Miasta Słupska.

II.2. Wyniki badania kwestionariuszowego

1) PROFIL RESPONDENTÓW

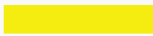

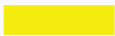

W “Badaniu potencjału i potrzeb senioralnych w Słupsku” przeprowadzonym na potrzeby realizacji projektu “Pozarządówka” udział wzięło 176 osób, zamieszkujących Miasto Słupsk (91% ogółu respondentów) oraz subregion słupski (9% ogółu respondentów).

Wykres 1. Miejsce zamieszkania respondentów

Miasto Słupsk		91%
inna miejscowość		9%

Grupa badawcza zróżnicowana została zarówno pod względem płci, jak i wieku. 77% ankietowanych stanowiły kobiety, zaś 33% - mężczyźni. Najliczniejszą grupę respondentów stanowiły osoby w wieku od 70 do 74 lat, najmniej liczną – osoby poniżej 59 roku życia.

Wykres 2. Wiek respondentów

59 lub mniej		5.14%
60-64 lata		12%
65-69 lat		19.43%
70-74 lata		28.57%
75-79 lat		14.29%
80-84 lata		11.43%
85 lat lub więcej		9.14%

Wśród ankietowanych przeważały osoby z wykształceniem średnim. Co piąty respondent posiadał wykształcenie zawodowe lub wyższe. Wyższe wykształcenie posiadały najczęściej kobiety zamieszkujące w Słupsku, dużo rzadziej mężczyźni.

Wykres 3. Poziom wykształcenia respondentów

podstawowe		13%
zawodowe		19%
średnie		48%
wyższe		20%

Sytuacja życiowa badanych seniorów jest zróżnicowana, zarówno pod względem mieszkaniowym, finansowym, zdrowotnym i rodzinnym. Niemal co trzeci ankietowany ocenił swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą. W przypadku sytuacji finansowej, 52% seniorów zadeklarowało, że jest ona dobra, przy czym kolejne 34% - że słaba. Prawie co drugi badany ocenił swoją sytuację zdrowotną jako słabą. Co istotne, ponad połowa ankietowanych zadeklarowała, że ich sytuacja rodzinna jest dobra.

Ponad połowa seniorów (54%) prowadzi samodzielne gospodarstwo domowe, a co trzeci – ze współmałżonkiem. Co piąty respondent mieszka z synem lub córką.

Wykres 4. Ocena sytuacji życiowej

jedna odpowiedź	bardzo słaba	słaba	dobra	bardzo dobra	Odpowiedzi
Sytuacja mieszkaniowa	5 (3%)	11 (6%)	109 (62%)	50 (29%)	175
Sytuacja finansowa	9 (5%)	59 (34%)	91 (52%)	15 (9%)	174
Sytuacja zdrowotna	19 (11%)	75 (44%)	68 (40%)	10 (6%)	172
Sytuacja rodzinna	12 (7%)	24 (14%)	100 (58%)	35 (20%)	171

Seniorzy w sposób bardzo indywidualny i subiektywny oceniają swój stan zdrowia. Niemal połowa (44,64%) z nich przyznaje, że ich kondycja fizyczna jest słabsza, aniżeli kilka lat temu, co skutkuje konkretnymi ograniczeniami w zakresie aktywności. Ta część ankietowanych wskazała, że preferuje aktywność odznaczającą się spokojem i wyważeniem. Natomiast co drugi senior, biorący udział w badaniu określił się jako osobę pełną wigoru, która korzysta z czasu i możliwości, jakie daje im przejście na emeryturę. Pozytywniej swój stan zdrowia oceniają kobiety, niż mężczyźni. Przy czym, to właśnie kobietom częściej zdarza się przyznać, że ich stan zdrowia nie pozwala im na większą aktywność fizyczną. To, co jest kluczowe, to fakt iż ocena stanu zdrowia oraz ogólnej kondycji i sytuacji

zyciowej pozostaje w zależności z wiekiem respondentów. I tak, lepiej tę kondycję oceniają osoby młodsze, słabiej - osoby starsze. W głównej mierze wynika to ze stanu zdrowia, chorób przewlekłych, z którymi na co dzień borykają się seniorzy oraz ogólnej sprawności fizycznej, która z wiekiem co do zasady staje się mniejsza.

Wykres 5. Przynależności do grup seniorów GO GO, SLOW GO, NO GO

jedna odpowiedź	0%	50%	100%	procentowo	ile głosów
Jestem w początkowym przedziale wieku emerytalnego, wreszcie mam czas dla siebie, jestem pełen/na energii, chętnie biorę/wezmę udział w spotkaniach, wycieczkach, angażuję się w różne rzeczy społecznie lub chętnie to zrobię.				41.67%	70
Zauważam, że robię się coraz słabszy/a, mój stan zdrowia powoduje że mam pewne niedogodności i ograniczenia. Nie mogę być już tak aktywny/a. Wolę spokojne aktywności.				44.64%	75
Zdrowie już nie pozwala mi na aktywność fizyczną, nie jestem w pełni samodzielny/a. Potrzebuję opieki medycznej.				13.69%	23

Z powyższej analizy wyłaniają się trzypodstawowe grupy seniorów:

1. **grupa go-go** – osoby około 60 roku życia, odznaczające się dużą aktywnością zarówno w wymiarze fizycznym, jak i społecznym. Większość z nich dopiero rozpoczyna swoją przygodę z „emeryturą” i z pasją zaczyna angażować się różnego typu aktywności, na które dotąd nie miało czasu z uwagi na pracę zawodową, czy też zobowiązania rodzinne.
2. **grupa slow-go** – osoby około 70 roku życia, charakteryzujące się niższym poziomem aktywności, aniżeli sześćdziesięciolatekowie. Duży odsetek osób z tej grupy zaczyna więcej czasu poświęcać opiece nad wnukami lub współmałżonkiem, aniżeli realizacji własnych pasji i hobby. Często rezygnacja z różnego typu aktywności wiąże się ze słabszym zdrowiem.
3. **grupa no-go** – osoby około 80 roku życia, odznaczające się najniższym poziomem aktywności w wymiarze fizycznym i społecznym. Duży ich odsetek wymaga też pomocy w wykonywaniu codziennych czynności z uwagi na stan zdrowia.

Udział w badaniu zdominowały osoby aktywne, zaangażowane i sprawne fizycznie, mobilne, choć ponad połowa z nich odczuwa pierwsze niedogodności

wynikające z podeszłego wieku. Pomimo takiej dominacji, w opinii badanych, oferta dla grup dominujących w Słupsku jest szeroka. Grupa NO GO, jest wprawdzie najslabiej reprezentowana w badaniu m.in. dlatego, że najtrudniej jest do tej grupy dotrzeć i w najmniejszym stopniu korzysta ona z istniejącej oferty. Być może jest ona niedostosowana do potrzeb właśnie tej najstarszej grupy seniorów/seniorek.

Charakterystyka seniorów wg aktywności może zależeć od wieku (GO GO może oznaczać seniora/kę w wieku 60-70/75 lat, SLOW GO w wieku 70/75-80/85 lat a NO GO osoby w wieku 80/85

2) AKTYWNOŚĆ RESPONDENTÓW

Niemal połowa ankietowanych biorących w badaniu zadeklarowała przynależność do organizacji seniorskiej. Najczęściej wskazywano przy tym na następujące organizacje: Klub Amazonek, Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów.

Wykres 6. Przynależność do organizacji seniorskiej

TAK		45%
NIE		55%

To, co warto zaznaczyć, to fakt, iż w działalność organizacji seniorskich dużo częściej angażują się kobiety, aniżeli mężczyźni. Co więcej, większy odsetek stanowią tu osoby w szerokim przedziale wiekowym, to jest od 60 do 70 lat, czyli tak zwana grupa „go-go” oraz „slow-go”. Natomiast swoją przynależność do organizacji seniorskich w niewielkim odsetku deklarują seniorzy z grupy „no-go”.

Dodatkowo, seniorzy biorący udział w badaniu zdefiniowali również przyczyny ich niskiej aktywności w organizacjach lub klubach senioralnych. Najczęściej wskazywano na:

1. stan zdrowia (56%)
2. brak chęci podjęcia aktywności (38%)
3. brak informacji o różnych inicjatywach podejmowanych w mieście (26%)

Stan zdrowia i brak chęci podjęcia aktywności częściej wskazywany jest przez seniorów z grupy „slow-go” i „no-go”, aniżeli z grupy „go-go”.

W badaniu duży nacisk położono na określenie charakteru aktywności seniorów w różnych sferach życia codziennego. Aktywności te podzielono na następujące grupy:

1. wyjście na zakupy
2. wyjście do urzędu
3. załatwienie kwestii zdrowotnych
4. rekreacja (spacer, basen, gimnastyka, itp.)
5. kultura (do kina, teatru, biblioteki, itp.)
6. wyjście towarzyskie (spotkanie z innymi osobami, odwiedziny u znajomego)
7. realizacja własnych zainteresowań, hobby (zajęcia artystyczne, rękodzielnicze, kolekcjonerskie, praca w ogródku, gry, itp.).

Codzienną aktywność polegającą na wyjściu po zakupy zadeklarowało 38% ankietowanych. Aż 36% badanych nie wychodzi również w ogóle do kina, teatru, czy biblioteki, a aż co trzeci badany – nie realizuje własnych zainteresowań czy hobby. Codzienne spotkania towarzyskie odbywa jedynie 12% badanych seniorów. Warto przy tym zaznaczyć, że ponad jedna trzecia respondentów deklaruje, że codziennie wychodzi rekreacyjnie z domu – na ćwiczenia, na spacer, na przejażdżkę rowerową, czy też na basen.

Część ankietowanych seniorów wyjeżdża poza miejsce zamieszkania w celach edukacyjnych, wypoczynkowych lub rodzinnych. Niestety, niemal 40% ankietowanych zadeklarowało, że do tej pory ani razu nie wyjechało do sanatorium. Kolejne 20% respondentów nie odwiedza rodziny, a ponad połowa – nie wyjeżdża w ogóle za granicę.

Niepokoi przy tym fakt, iż co dziesiąty badany w ogóle nie opuszcza miejsca zamieszkania, by zrobić zakupy. W głównej mierze są to osoby po 70 roku życia, określające swój stan zdrowia jako zły.

3) WSPARCIE RESPONDENTÓW

Niemal 40% badanych seniorów zadeklarowało, że korzysta ze wsparcia innych osób. Ci, którzy tego nie robią, deklarują najczęściej, że nie ma takiej potrzeby (88%). Jednocześnie, co dziesiąty ankietowany przyznaje, że nie ma od kogo uzyskać wspomnianej pomocy. W tym wypadku również uwidacznia się podział seniorów na trzy grupy: „go-go”, „slow go” oraz „no-go”. Seniorzy utożsamiani z grupą pierwszą („go-go”), dużo rzadziej korzystają z różnego typu wsparcia innych osób, aniżeli seniorzy zaliczający się do dwóch pozostałych grup. Nasuwa się zatem wniosek, iż osoby około 60 roku życia są znacznie bardziej samodzielne, aniżeli ich starsi koledzy. Warto przy tym zaznaczyć, iż w przypadku grupy „go-go” brak konieczności korzystania ze wsparcia innych jest silnie powiązana z aktywnością

zawodową – spory odsetek tej grupy seniorów pracuje jeszcze zawodowo, część – w pełnym wymiarze.

Pomoc dla seniorów płynie zazwyczaj ze strony członków rodziny (81%), opiekuna lub asystenta z ośrodka pomocy społecznej (27%) oraz znajomych (13%). Niewielki tylko odsetek seniorów korzysta ze wsparcia wolontariuszy (1%) czy prywatnej opieki (3%). Z pomocy członków rodziny częściej korzystają seniorzy z grupy „slow-go” i „no-go”. Ponadto, w przypadku osób z grupy „no-go” – to w niej występuje najwyższy odsetek seniorów korzystających ze wsparcia opiekunki lub asystentki z ośrodka pomocy społecznej.

Wykres 7. Grupy osób, z pomocy których korzystają seniorzy

członka rodziny		81%
sąsiada/sąsiadki		8%
wolontariusza/ki		1%
opiekuna/ki prywatnego/ej		3%
opiekuna/ki lub asystenta z ośrodka pomocy społecznej		27%
znajomi		13%
Inne		3%

Zakres udzielanego seniorom wsparcia jest zróżnicowany, przy czym najczęściej jest to pomoc w załatwieniu spraw urzędowych oraz pomoc w porządkach domowych. Co dziesiąty senior korzysta kilka razy w tygodniu z pomocy w poruszaniu się po mieście, a 13% ankietowanych deklaruje, że potrzebuje codziennego wsparcia w czynnościach pielęgnacyjnych. Jednocześnie, 43% badanych uznaje, że wsparcie, z którego korzystają, nie jest wystarczające. Niemniej jednak, przeważająca większość ankietowanych deklaruje, że nie potrzebuje wsparcia w pracach porządkowych (62%), załatwianiu spraw urzędowych (78%), usługach pielęgnacyjnych (78%) oraz poruszaniu się po mieście (70%).

Wykres 8. Oczekiwana forma wsparcia

jedna odpowiedź	codziennie	kilka razy w tygodniu	raz w tygodniu	raz w miesiącu	kilka razy w roku	raz w roku	nie korzystam
pomoc w porządkach domowych	8 (8%)	8 (8%)	13 (13%)	5 (5%)	4 (4%)	2 (2%)	58 (59%)
załatwianie spraw urzędowych	0 (0%)	1 (1%)	5 (5%)	20 (20%)	9 (9%)	3 (3%)	63 (62%)
usługi pielęgnacyjne	13 (13%)	3 (3%)	4 (4%)	2 (2%)	3 (3%)	3 (3%)	72 (72%)
poruszanie się po mieście	7 (7%)	11 (11%)	9 (9%)	9 (9%)	6 (6%)	0 (0%)	60 (59%)

4) ZADOWOLENIE Z ŻYCIA RESPONDENTÓW

Poziom satysfakcji z poszczególnych dziedzin życia jest u seniorów zróżnicowany. W skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza zupełny brak satysfakcji a 5 oznacza pełną satysfakcję, ankietowani najwyżej ocenili:

1. zadowolenie ze spraw domowo rodzinnych (48%)
2. rekreację (34%).

Natomiast najniżej oceniono:

1. partycypację w życiu społecznym (24%)
2. sprawy zawodowe oraz kwestię użyteczności społecznej (19%),

Jednocześnie, wielu ankietowanych wskazało, że skorzystałoby z możliwości udania się do SPA na odpoczynek i odnowę biologiczną lub wyjechania na wycieczkę, w tym także zagraniczną.

Zaznaczyć należy, iż w opinii osób przeprowadzających wywiady z seniorami, udzielenie informacji zwrotnej na wyżej wymienione pytanie o poziom satysfakcji, był dla wielu respondentów trudny – seniorzy niechętnie opowiadają o problemach w relacjach z bliskimi. Często, pomimo tego, że odczuwają, że ich bliscy nie mają dla nich czasu, usprawiedliwiają swoje dzieci i wnuki, tłumacząc to nadmiarem obowiązków, pracą zawodową. Wykazują się przy tym niezwykle wyrozumiałością wobec członków własnej rodziny, pomimo widocznego pragnienia częstszych kontaktów.

5) AKTYWNOŚĆ RESPONDENTÓW NA RZECZ INNYCH

Seniorzy biorący udział w badaniu wykazują się także aktywnością na rzecz innych osób. Wśród najczęściej deklarowanych czynności pomocowych względem innych osób najczęściej wymieniali:

1. uczestnictwo w zajęciach w domu seniora (21%)
2. wspólna realizacja pasji (20%)
3. czytanie (14%).

Wielu respondentów zadeklarowało również, że swój wolny czas mogłoby spędzać na wspólnych rozmowach i spacerach z osobami, które byłyby chętne z takiego towarzystwa i wsparcia skorzystać.

Jednocześnie, ankietowani seniorzy jasno zadeklarowali, że nie chcą angażować się w następujące czynności:

1. naprawianie drobnych usterek (72%)
2. opieka nad dziećmi (65%)
3. pomoc w gotowaniu (63%)
4. wyprowadzanie psa, robienie zakupów (59%)
5. prowadzenie zajęć dla innych osób (51%)

W opinii realizatorów badania, z przeprowadzonych rozmów wynika, iż niewielka grupa seniorów byłaby aktualnie gotowa do wspierania innych osób, szczególnie osób starszych, często swoich rówieśników. Ci, którzy wyrażają taką chęć, określają ją na poziomie „sporadycznie”. Seniorzy w swobodnych rozmowach komunikują, iż wolą się koncentrować aktualnie na swoich potrzebach, nie odczuwają potrzeby pomagania. Dotyczy to szczególnie grupy „go-go”, której przedstawiciele przechodzą właśnie na emeryturę i zaczynają się cieszyć swoim czasem wolnym. Pomimo tego, że to właśnie ta grupa dysponuje odpowiednim potencjałem, to jej przedstawiciele nie deklarują jednoznacznie, iż wspomniany czas wolny chciałaby zagospodarować poświęcając się działalności i pomocy innym osobom. Zaangażowanie seniorów w działalność społeczną na rzecz innych osób wymagałaby raczej większej kampanii społecznej, przekonującej do takiej formy aktywności i być może jakiegoś systemu zachęt do tego, aby wspieranie innych osób jawiło się seniorom jako aktywność atrakcyjna i przynosząca im wymierne korzyści.

Nadto, w trakcie badania seniorzy ujawnili także potrzebę współprzebywania z innymi grupami społecznymi – w tym z osobami aktywnymi zawodowo czy z młodzieżą (międzypokoleniowo), jak również potrzebę kontaktu z osobami o odpowiednim poziomie intelektualnym, zainteresowaniach, wrażliwości, czy poglądach. Oznacza to, że oferta adresowana do seniorów powinna być mocno zróżnicowana pod kątem proponowanych zajęć. Nie powinna przy tym skupiać

się wyłącznie na aktywnościach typu zajęcia z szycia/haftowania, malowania, czy nauki gotowania. Ta potrzeba wskazuje też na trudności, jakich doświadczają seniorzy zamieszkujący obiekt przy ul. Grzybowej w Słupsku. Nie posiada on statusu domu pomocy społecznej, ale, zgodnie z intencją, miał być miejscem wygodnym do zamieszkania przez seniorów, którzy będą się dobrze czuli w swoim towarzystwie i zostanie im zapewniona dobra, wielokierunkowa opieka. Tylko po części udało się te cele zrealizować. Komfort mieszkań jest adekwatny do potrzeb mieszkańców obiektu, zaś dostępne tam usługi dla seniorów ograniczają się do rehabilitacji i usług opiekuńczych, zaś salka integracyjna zlokalizowana w piwnicy jest pomieszczeniem małym, ciemnym i dusznym i nie spełnia swoich funkcji (m.in. z powodu zalania), choć potrzeba integracji wydaje się być tam ogromna. Z przeprowadzonych z mieszkańcami rozmów dość mocno wybrzmiewała smutna nuta rozczarowania. Seniorzy są tam bowiem niemal wyłącznie skoncentrowani na trudnościach zdrowotnych własnych i swoich sąsiadów, mieszkają w oddaleniu od centrum miasta a trudno im się samodzielnie po mieście poruszać, brakuje im kontaktu ze światem zewnętrznym, który wnosiłby w ich życie więcej dynamiki i optymizmu. Wydaje się, iż tego typu pomysłów na koncentrację jednorodnych wiekowo grup w jednym miejscu należy w przyszłości unikać, a obiekt na Grzybowej wymaga w opinii osób prowadzących badanie rewitalizacji.

6) RESPONDENCI A NOWE TECHNOLOGIE

W obszarze korzystania z nowoczesnych technologii, seniorzy pozostają zróżnicowani pod względem poziomu umiejętności. Niemal połowa (46%) deklaruje, że potrafi korzystać z komputera, a ponad 50% - ze smartfonu. 44% ankietowanych posiada własne konto e-mail, z którego potrafi skorzystać, 39% - konto w mediach społecznościowych. Co trzeci senior robi zakupy za pośrednictwem Internetu, a 44% - korzysta z mechanizmu e-recepty. Jednocześnie potrzeby w zakresie zwiększenia kompetencji i umiejętności cyfrowych są duże:

1. co trzeci ankietowany deklaruje, że chciałby nauczyć się korzystania z komputera, co czwarty – ze smartfonu,
2. co piąty ankietowany chciałby nauczyć się wyszukiwania treści w Internecie, co czwarty – obsługi konta e-mail,
3. 30% ankietowanych seniorów zadeklarowało chęć nauki załatwiania spraw urzędowych za pośrednictwem dedykowanych stron i narzędzi internetowych.

Wykres 9. Umiejętność korzystania z nowych technologii przez seniorów

jedna odpowiedź	TAK	NIE i nie chcę się nauczyć	NIE, ale chcę się nauczyć
korzystanie z komputera	73 (46%)	42 (26%)	44 (28%)
obsługa smartfona	86 (54%)	37 (23%)	36 (23%)
wyszukiwanie różnych treści w internecie (przepisy kulinarne, muzyka, informacje lokalne, itp.)	80 (51%)	40 (25%)	37 (24%)
obsługa własnego konta e-mail	71 (44%)	51 (32%)	39 (24%)
robienie zdjęć, ich obróbka i wysyłanie	66 (42%)	50 (32%)	42 (27%)
obsługa mediów społecznościowych (np. Facebook)	60 (39%)	59 (38%)	35 (23%)
wysyłanie SMSów i korzystanie z nowoczesnych komunikatorów (WhatsApp, Messenger, itp.)	92 (58%)	40 (25%)	28 (18%)
robienie zakupów przez internet	46 (29%)	79 (50%)	34 (21%)
obsługa internetowego konta bankowego	62 (39%)	65 (41%)	33 (21%)
sprzedaż przez internet	31 (19%)	89 (56%)	39 (25%)
korzystanie e-recepta	72 (44%)	49 (30%)	42 (26%)
załatwianie spraw urzędowych (aplikacja mObywatel, profil zaufany, itp.)	51 (31%)	62 (38%)	49 (30%)

Więszymi kompetencjami w obszarze technologii wykazują się seniorzy z grupy „go-go” i sporadycznie z grupy „slow-go”. To oni częściej korzystają z portali społecznościowych (np. Facebook), ze strony internetowej Miasta Słupska, czy też lokalnych portali internetowych.

7) RESPONDENCI A ZNAJOMOŚĆ OFERTY DLA SENIORÓW

Znajomość oferty kulturalnej dla seniorów w Mieście Słupsk jest na stosunkowo niskim poziomie. Aż 65% ankietowanych deklaruje, że nie zna słupskich organizacji **pozarządowych** działających na rzecz seniorów. Niemal 60% respondentów nie wie, jakie placówki, instytucje i prywatne podmioty oferują zniżki dla seniorów, a 61% nie ma wiedzy, gdzie szukać informacji na temat aktualnej oferty społeczno-kulturalnej dla osób starszych.

Wykres 10. Znajomość oferty dla seniorów w Słupsku

jedna odpowiedź	TAK wiem	NIE wiem i nie interesuje mnie to	NIE wiem, ale chcę się dowiedzieć
jakie organizacje prowadzą działalność dla seniorów/ek	55 (35%)	25 (16%)	76 (49%)
do jakich klubów seniora może się Pan/i przyłączyć?	46 (31%)	34 (23%)	70 (47%)
na jakie aktualnie zajęcia dla seniorów/ek może się Pan/i zgłosić?	40 (26%)	30 (20%)	83 (54%)
w jakich miejscach w Słupsku seniorzy mają zniżki?	36 (24%)	26 (17%)	90 (59%)
czym zajmuje się Słupska Rada Seniorów?	33 (21%)	37 (24%)	85 (55%)
kto należy do Słupskiej Rady Seniorów?	28 (18%)	41 (26%)	86 (55%)
gdzie znaleźć informacje o aktualnych działaniach dla seniorów/ek?	31 (20%)	29 (19%)	94 (61%)
kto może Panu/i pomóc w czynnościach, które sprawiają Panu/i trudności?	38 (25%)	31 (20%)	86 (55%)

Jak wynika z przeprowadzonego badania, duży odsetek seniorów nie szuka informacji na temat oferty dla osób starszych w mieście (aż 48% ankietowanych). Pozostałe osoby poszukują interesujących je treści na portalach społecznościowych (32%), na portalu internetowym lokalnej gazety (30%) oraz na stronie internetowej Miasta Słupska (26%). Te osoby, które poszukują informacji na portalach społecznościowych, najczęściej zrzeszone są w grupach tematycznych – czy to lokalnych mediów, czy organizacji pozarządowych.

Z oferty zamieszczanej na portalach społecznościowych czy też stronach internetowych najczęściej korzystają osoby z grupy „go-go”, co wiąże się zapewne z posiadanymi przez nie kompetencjami technologicznymi.

Dodatkowo, co trzeci ankietowany posiłkuje się informacjami o ofercie dla seniorów z lokalnej stacji telewizyjnej, a co piąty – z lokalnej kablówki. Część respondentów jest także słuchaczami lokalnej rozgłośni radiowej (45% - Radio Koszalin/Słupsk). W przypadku wydawnictw papierowych, seniorzy za główne źródło informacji o ofercie dla nich uważają „Głos Pomorza” (40%) oraz „Nasze Miasto Słupsk” (20%). Spory też odsetek ankietowanych uzyskuje informacje o wspomnianej ofercie z ulotek i broszurek (40%) oraz z plakatów (22%). Dodatkowo, co czwarty ankietowany bazuje na informacjach od znajomych i członków rodziny, co piąty zaś – od członków organizacji, w której działa.

III. Wnioski i rekomendacje

Z przeprowadzonego badania wyłania się obraz sytuacji społeczno-kulturalnej słupskich seniorów. Na pierwszy plan wysuwa się zróżnicowanie aktywności osób starszych, wynikające przede wszystkim z wieku. Odpowiedzi udzielone przez respondentów potwierdzają tezę, że częściej społecznie angażują się kobiety niż mężczyźni.

Jednocześnie dość mocno uwidacznia się fakt braku zróżnicowania oferty z uwagi na kilka fundamentalnych czynników:

1. wiek
2. płeć
3. zakres zainteresowań
4. sytuację finansową
5. stan zdrowia.

Dodatkowo, środowisko seniorów w Słupsku wydaje się być bardzo hermetyczne i skupione wokół stałych, standardowych aktywności. Potwierdzają to zarówno badania ankietowa, jak i wywiady przeprowadzone w grupach focusowych. Bycie osobą starszą utożsamiane jest w pierwszej kolejności z uczestnictwem w zajęciach oferowanych przez kluby seniorskie, bądź też organizacje pozarządowe. Jednocześnie pojawiają się głosy, że uczestnictwo seniorów w tworzeniu oferty adresowanej do nich samych jest co do zasady bierne. Sporym ograniczeniem przy tym jest brak odpowiednich kompetencji i umiejętności w obszarze technologii cyfrowych, co w wielu przypadkach skutkuje wykluczeniem z procesów decyzyjnych (niemożność uczestniczenia w głosowaniach i konsultacjach on-line, itp.).

Bycie osobą starszą utożsamiane jest w pierwszej kolejności z uczestnictwem w zajęciach oferowanych przez kluby seniorskie, bądź też organizacje pozarządowe.

Ponadto, to, co wymaga uwagi to fakt, iż zajęcia oferowane słupskim seniorom wydają się być dość mocno sfeminizowane. Jednocześnie, brak jest dostępnych danych i informacji pochodzących bezpośrednio od samych zainteresowanych, jasno wskazujących na to, że sytuacja ta powinna ulec zmianie z uwagi na realne potrzeby grupy seniorskiej w mieście.

Sporym ograniczeniem w korzystaniu z dostępnej oferty społeczno-kulturalnej okazują się być także kwestie finansowe. Wyjazdy integracyjne, udział

w wycieczkach, wyjście do kina, uczestnictwo w zajęciach sportowych – wszystkie te aktywności w przeważającej części wymagają poniesienia dodatkowych nakładów finansowych ze strony seniorów, na co część z nich nie może sobie pozwolić.

Dodatkowym wnioskiem, jaki pojawił się po dokonaniu analizy wyników badań, jest to, iż słupscy seniorzy wykazują pewną gotowość zaangażowania w różnego typu działania wolontarystyczne, ale pod pewnymi istotnymi warunkami. Spory odsetek respondentów nie chce być utożsamiany z osobą, która z racji wieku i ilości wolnego czasu, powinna poświęcić się opiece nad wnukami. To dość istotny głos w dyskusji nad miejscem seniorów nie tylko w lokalnych społecznościach, ale również obszar do dyskusji na temat pozycji osób starszych w rodzinie. Kluczowe wydaje się też to, iż co prawda seniorzy deklarują, iż mogą wykonywać określone czynności na rzecz innych, to jednak częstotliwość tych działań najczęściej określają na poziomie „sporadycznie”.

Osoby starsze wolą skupiać się na własnych potrzebach i tych aktywnościach, które bezpośrednio dotyczą ich osoby, aniżeli na aktywnościach na rzecz innych.

Potwierdza to tym samym wcześniejsze rozważania, w świetle których osoby starsze wolą skupiać się na własnych potrzebach i tych aktywnościach, które bezpośrednio dotyczą ich osoby, aniżeli na aktywnościach na rzecz innych.

Część seniorów deklaruje co prawda gotowość do podjęcia działań na rzecz innych, niemniej jednak warunkuje tę aktywność. To, co wysuwa się na pierwszy plan, to konieczność utrzymania autonomii przez seniorów – nie chcą być do niczego regularnego zobowiązani. Wspomniana aktywność nie powinna też, w ich uznaniu, rodzić dodatkowych, stałych obowiązków. Mogą to być działania bardziej „akcyjne”, jednorazowe lub trwające przez jakiś, niedługi czas. I choć mogą one być powtarzane, to ważne, aby seniorzy mieli możliwość swobodnego wycofywania się z aktywności, robienia dłuższych przerw w aktywności na rzecz innych, aby dostrzegali konkretną wielkość tego zaangażowania w momencie podejmowania decyzji (a wielkość ta nie powinna być zbyt obciążająca).

Informacje i wnioski sformułowanej w oparciu o przeprowadzone badanie pozostają spójne z problemami i zaleceniami dotyczącymi seniorów, wskazanymi w „Strategii rozwiązywania problemów społecznych 2019 – 2025+”, opracowanej dla Miasta Słupska. We wspomnianym dokumencie zaznaczono, iż „słupscy seniorzy nie dostają od społeczności lokalnej właściwego wsparcia, a z drugiej strony nie umiemy jako społeczność korzystać z ich wsparcia”.

Z przeprowadzonego badania wynika wprost, iż **oferta dla słupskich seniorów musi ulec przerehabilitacji, przy istotnym współudziale przedstawicieli tej grupy**. Zatem w proces ten powinni zostać zaangażowani nie tylko przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych, instytucji samorządowych i pomocowych, ale nade wszystko sami seniorzy. Dodatkowo, partycypacja osób starszych w procesach decyzyjnych we wspomnianym obszarze powinna odbywać się na równych poziomach i uwzględniać możliwości osób starszych w wymiarze zdrowotnym i technologicznym.

Ponadto, oferta ta powinna być różnicowana z uwagi na kilka podstawowych czynników:

1. wiek
2. stan zdrowia
3. miejsce zamieszkania.

Kluczowe jest też, by formułowanie oferty dla seniorów oprzeć o ich podział na trzy grupy:

1. **grupa go-go** – osoby około 60 roku życia, odznaczające się dużą aktywnością zarówno w wymiarze fizycznym, jak i społecznym. Większość z nich dopiero rozpoczyna swoją przygodę z „emeryturą” i z pasją zaczyna angażować się różnego typu aktywności, na które dotąd nie miało czasu z uwagi na pracę zawodową, czy też zobowiązania rodzinne.
2. **grupa slow-go** – osoby około 70 roku życia, charakteryzujące się niższym poziomem aktywności, aniżeli sześćdziesięciolatek. Duży odsetek osób z tej grupy zaczyna więcej czasu poświęcać opiece nad wnukami lub współmałżonkiem, aniżeli realizacji własnych pasji i hobby. Często rezygnacja z różnego typu aktywności wiąże się ze słabszym zdrowiem.
3. **grupa no-go** – osoby około 80 roku życia, odznaczające się najniższym poziomem aktywności w wymiarze fizycznym i społecznym. Duży ich odsetek wymaga też pomocy w wykonywaniu codziennych czynności z uwagi na stan zdrowia.

Każda z tych grup, głównie z uwagi na wiek oraz stan zdrowia, odznacza się innymi potrzebami, ale też możliwościami. Stąd też niezmiernie ważne jest, by adresowane do nich wsparcie, zarówno w wymiarze społeczno-kulturalnym, jak i zdrowotnym, różnicować tak, by pozostawało one kompatybilne z oczekiwaniami i wspomnianymi możliwościami. Możliwości te powinny być z kolei klasyfikowane w następujących grupach:

1. możliwości ruchowe (fizyczne)
2. możliwości komunikacyjne
3. możliwości finansowe.

Oznacza to, że oferta adresowana do seniorów powinna być mocno zróżnicowana pod kątem proponowanych zajęć, a nade wszystko – pod kątem ich formy. Nie powinna przy tym skupiać się wyłącznie na aktywnościach prowadzonych w określonych miejscach (np. bibliotekach, klubach seniora) i bazować na odpłatności.

Być może rozwiązaniem w tej sytuacji byłoby stworzenie oferty „mobilnej”, kierowanej do tych grup, którym najtrudniej jest samodzielnie się przemieszczać, bądź też nie wyrażają chęci do przemieszczania się celem wzięcia udziału w przedsięwzięciach do nich adresowanych.

Oferta adresowana do seniorów powinna być mocno zróżnicowana pod kątem proponowanych zajęć, a nade wszystko – pod kątem ich formy i dostępności.

Z uwagi na różną liczebność wymienionych wyżej grup seniorów oferta powinna uwzględniać zarówno grupowe działania dla seniorów młodszych, jak i elementy oferty kierowanej do niewielkich grup osób z trudnościami, czy oferty zindywidualizowanej dla osób o znaczących ograniczeniach.

Można pokusić się o rekomendowanie następujących działań, które zwiększyłyby prawdopodobieństwo upowszechnienia aktywności seniorów na rzecz innych:

- realizacja kampanii społecznej kierowanej do seniorów w różnych grupach pokazującej możliwości i korzyści z zaangażowania na rzecz innych – pokazując przykłady działań, satysfakcję z bycia pomocnym i potrzebnym, itp. budującą wyobrażenie, że wystarczy niewielkie zaangażowanie, które dla innych ma duże znaczenie,
- przygotowanie oferty dodatkowych preferencji dla seniorów aktywnych (dodatkowe zniżki na zajęcia rehabilitacyjne, ofertę kulturalną, darmowe wejściówki, bilety, zwolnienie z opłat za wybrane usługi, itp.) – w tym przypadku należałoby rozważyć wprowadzenia Karty Seniora/Karty Mieszkańca, która w sposób sformalizowany i jednakowy dla każdego regulowałaby zasady preferencyjnego dostępu do wybranych usług, kierowanych także do seniorów,
- sprawne kojarzenie potrzeb i oferty pomocy – bieżące zbieranie potrzeb od osób potrzebujących wsparcia i możliwych do zaspokojenia w formie wolontariatu i adekwatne dobieranie wolontariuszy - w tym wypadku pożądane wydaje się nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy instytucjami miejskimi (Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie) a słupskimi organizacjami działającymi na rzecz osób starszych celem skoordynowania zasad funkcjonowania wolontariatu oraz ustalenia harmonogramu badań potrzeb osób starszych z Miasta Słupska (tu kluczowe wydaje się regularne

- prowadzanie badań celem aktualizacji oferty oraz modyfikacji jej do realnych potrzeb seniorów),
- sprawna koordynacja wolontariatu seniorskiego – zarządzanie procesem (prowadzenie bazy danych potrzeb oraz bazy wolontariuszy i ich możliwości, być może potrzebne wsparcie systemowe – na wzór „szlachetnej paczki”, gdzie konkretna potrzeba jest publikowana, a chcąc pomóc, konkretny wolontariusz może „zrealizować” określoną potrzebę),
 - poszukiwanie innowacji społecznych w obszarze zaspokajania zindywidualizowanych potrzeb starszych seniorów z grupy „no-go” – między innymi poprzez nawiązanie współpracy przez miejskie instytucje z organizacjami pozarządowymi, działającymi na rzecz osób starszych w mieście; aktualnie dostępne są różne programy wspierające innowacje społeczne kierowane do grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, w tym do osób starszych),
 - docenianie wolontariuszy włączających się w akcję (w ramach istniejących systemów nagradzania lub stworzenie nowego),
 - ciągła analiza skuteczności realizowanego wsparcia, niezbędne modyfikacje i usprawnienia w realizowanej ofercie.

Wymienione powyżej zadania można uporządkować w następujące, rekomendowane grupy tematyczne:

1. wzmocnienie działalności instytucji miejskich:

- poszerzenie wachlarza wsparcia na rzecz seniorów o wolontariat przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie lub we współpracy MOPR z innymi podmiotami,
- nawiązanie/wzmocnienie współpracy ze słupskimi organizacjami pozarządowymi,

2. wzmocnienie działań o charakterze edukacyjnym i informacyjnych:

- kampania informacyjna

3. aktualizacja oferty dla seniorów:

- współpraca podmiotów angażujących się w działalność na rzecz osób starszych w Mieście Słupsku
- wdrożenie nowych rozwiązań (Karta Mieszkańca/Karta Seniora)
- dywersyfikacja wsparcia, w zależności od potrzeb i możliwości zdrowotnych seniorów w oparciu o systematyczne, stałe badanie potrzeb.